

BÖLÜM 32

ÇOCUK VE ERGENLERDE DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLAR

Osman BERTİZLİOĞLU¹
Abdulkaki AKYILDIZ²

Giriş

2001 yılında davranışsal bağımlılıklar kavramı üzerine yazılan makaleden sonra araştırmacılar, bağımlılığın daha iyi nasıl kavramsallaştırılacağı ve bağımlılık şemsiyesi altında nelerin konumlandırılacağı üzerine odaklanmaya başlamışlardır (1-3). Son yıllarda yapılan araştırmalar ve klinik bulgular, bireylerin olumsuz sonuçların farkında olmasına rağmen bazı riskli davranışları sürdürmeye eğilimli olduklarını göstermektedir. Bu durum, madde kullanımına benzer şekilde bazı riskli davranışların, beyinde kısa vadeli ödülleri üreterek davranışlar üzerinde kontrolün azalması ile ilişkili olabileceği öne sürülmüştür. Bu da günümüzde “davranışsal bağımlılıklar” kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır (2-4).

Literatürde davranışsal bağımlılık şemsiyesi altında kumar, oyun, televizyon, internet, alışveriş, egzersiz ve yeme bağımlılığı gibi birçok davranışsal bağımlılık türü tanımlanmıştır (5, 6). Bu bağımlılıklara ilişkin çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5'e (DSM-5) kadar davranış-

sal bağımlılık olarak sınıflandırılan bir tanı kümesi bulunmamaktadır. DSM-5'in yayımlanması ile birlikte “kumar oynama bozukluğu” tanı ve sınıflandırma sisteminde yerini almış ve davranışsal bozukluklar kategorisine dahil edilmiştir. İnternet oyun oynama bozukluğu (İOOB) ise DSM-5'te “üzerinde daha fazla araştırma yapılması önerilen durumlar” bölümünde listelenmiştir. Diğer davranışsal bağımlılık türleri kavramsal olarak kabul edilmelerine rağmen DSM-5'te yer almamaktadır (7).

Davranışsal bağımlılıkların birçoğu yetişkinlik dönemi için daha tipik görünse de (alışveriş, kumar bağımlılığı vb.) davranışsal bağımlılıkların çocukluk ve ergenlik döneminde başladığı bilinmektedir (8). Ergenlik döneminde bilişsel, sosyal, hormonal ve nörobiyolojik olgunlaşmanın devam etmesi ve henüz erişkinlik seviyesine ulaşmaması bu bireyleri daha savunmasız kılmaktadır (9). Ayrıca ergenlik döneminde yargılama, düşünme, karar verme, planlama ve problem çözme gibi yürütücü işlevlerden sorumlu olan prefrontal korteksin tam olgunlaşmamış olması bu dönemi bağımlılıklar açısından daha riskli hale getirmektedir (10).

¹ Uzm. Dr., Necip Fazıl Şehir Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, dr.osmanbrtz@outlook.com

² Uzm. Dr., Konya Şehir Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, abdulbakiakyildiz4242@gmail.com

lılıklar konusunda farkındalığı artırmaya yönelik bilgilendirici seminerler yapılması önemlidir. Aile ve okul tabanlı yapılacak eğitimler aracılığıyla çocuk ve ergenlerde dijital teknolojilerin sağlıklı ve bilinçli kullanılması sağlanarak ileride oluşabilecek bağımlılık potansiyelleri azaltılabilir.

Kaynakça

1. El-Guebaly N, Mudry T, Zohar J, et al. Compulsive features in behavioural addictions: the case of pathological gambling. *Addiction*. 2012;107(10):1726-1734. doi:10.1111/j.1360-0443.2011.03546.x
2. Grant JE, Potenza MN, Weinstein A, et al. Introduction to behavioral addictions. *The American journal of drug and alcohol abuse*. 2010;36(5):233-41. doi:10.3109/00952990.2010.491884
3. Potenza MN. Should addictive disorders include non-substance-related conditions? *Addiction*. 2006;101:142-51. doi:10.1111/j.1360-0443.2006.01591.x
4. Petry NM. Introduction to behavioral addictions. Behavioral addictions: DSM-5[®] and beyond. 2015:1-5.
5. Starcevic V, Khazaal Y. Relationships between behavioural addictions and psychiatric disorders: What is known and what is yet to be learned? *Frontiers in Psychiatry*. 2017;8(53). doi: 10.3389/fpsy.2017.00053
6. Egorov AY, Szabo A. The exercise paradox: An interactional model for a clearer conceptualization of exercise addiction. *Journal of Behavioral Addictions*. 2013;2(4):199-208.
7. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*, American Psychiatric Publishing, Washington, DC, 2013 .
8. Derevensky JL, Hayman V, Gilbeau L. Behavioral addictions: excessive gambling, gaming, Internet, and smartphone use among children and adolescents. *Pediatric Clinics*. 2019;66(6):1163-1182. doi:10.1016/j.pcl.2019.08.008
9. Jeong H, Lee HK, Kwon Y-S, et al. Gaming disorder and bidirectional relationships with aggression and impulsivity. *Current Opinion in Behavioral Sciences*. 2020;31:69-75. doi: 10.1016/j.cobeha.2019.12.003
10. Pluhar E, Kavanaugh JR, Levinson JA, et al. Problematic interactive media use in teens: comorbidities, assessment, and treatment. *Psychology Research and Behavior Management*. 2019;12:447. doi: 10.2147/PRBM.S208968
11. Lu X, Watanabe J, Liu Q, et al. Internet and mobile phone text-messaging dependency: Factor structure and correlation with dysphoric mood among Japanese adults. *Computers in Human Behavior*. 2011;27(5):1702-9. doi: 10.1016/j.chb.2011.02.009
12. Ballarotto G, Volpi B, Marzilli E, et al. Adolescent internet abuse: A study on the role of attachment to parents and peers in a large community sample. *BioMed research international*. 2018; 5769250. doi: 10.1155/2018/5769250
13. Panicker J, Sachdev R. Relations among loneliness, depression, anxiety, stress and problematic internet use. *International Journal of Research in Applied, Natural and Social Sciences*. 2014;2(9):1-10.
14. Pednekar N, Tung S. Role of parent and peer attachment, and family environment in discriminating between adolescents in low and high problematic internet use groups. *International Journal of Indian Psychology*. 2017;3(97).
15. Yalçın Ö, Karaçetin G. İnternet bağımlılığı ve diğer teknolojik bağımlılıklar. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Araştırma Hastanesi, İstanbul. 2016:527-544.
16. Yau Y, Yip S, Potenza M. Understanding “behavioral addictions:” insights from research. The ASAM principles of addiction medicine. 2014;5.
17. Sussman CJ, Harper JM, Stahl JL, et al. Internet and video game addictions: Diagnosis, epidemiology, and neurobiology. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*. 2018;27(2):307-26. doi: 10.1016/j.chc.2017.11.015
18. Dinç M, Ögel K. İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. Bağımlılık Tanı, Tedavi, Önleme. 2019;1:703-17.
19. Arıcağ OT, Dinç M, Yay M, et al. İnternet oyun oynama bozukluğu ölçeği kısa formunun (İOOBÖ9-KF) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 2018.
20. Durkee T, Kaess M, Carli V, et al. Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: demographic and social factors. *Addiction*. 2012;107(12):2210-22. doi:10.1111/j.1360-0443.2012.03946.x
21. Gholamian B, Shahnazi H, Hassanzadeh A. The prevalence of internet addiction and its association with depression, anxiety, and stress, among high-school students. *International Journal of Pediatrics*. 2017;5(4):4763-70.
22. Munno D, Cappellin F, Saroldi M, et al. Internet Addiction Disorder: Personality characteristics and risk of pathological overuse in adolescents. *Psychiatry research*. 2017;248:1-5. doi: 10.1016/j.psychres.2016.11.008
23. Durkee T, Carli V, Floderus B, et al. Pathological internet use and risk-behaviors among European adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2016;13(3):294. doi: 10.3390/ijerph13030294
24. Cömert IT, Ögel K. İstanbul örneklerinde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine*. 2009;6(1):9-16.
25. Koçaş F. Mersinde lise öğrencilerinde sanal iletişim araçlarının kullanımı ve internet bağımlılığının uyku kalitesi ile ilişkisinin araştırılması. 2017.
26. Chung TW, Sum SM, Chan MW. Adolescent internet addiction in Hong Kong: Prevalence, psychosocial correlates, and prevention. *Journal of Adolescent Health*. 2019;64(6):34-43. doi: 10.1016/j.jadohealth.2018.12.016
27. Dong H, Yang F, Lu X, et al. Internet addiction and related psychological factors among children and adolescents in China during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic. *Frontiers in psychiatry*. 2020:751. doi: 10.3389/fpsy.2020.00751
28. Ozturk FO, Ayaz-Alkaya S. Internet addiction and psychosocial problems among adolescents during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. *Archives of psychiatric nursing*. 2021;35(6):595-601. doi: 10.1016/j.apnu.2021.08.007
29. Koo HJ, Kwon J-H. Risk and protective factors of internet addiction: A meta-analysis of empirical studies in Korea. *Yonsei medical journal*. 2014;55(6):1691-1711.
30. İslam M, Hossin MZ. Prevalence and risk factors of prob-

- lematic internet use and the associated psychological distress among graduate students of Bangladesh. *Asian journal of gambling issues and public health*. 2016;6(1):1-14.
31. Martins MV, Formiga A, Santos C, et al. Adolescent internet addiction—role of parental control and adolescent behaviours. *International Journal of Pediatrics and Adolescent Medicine*. 2020;7(3):116-120. doi: 10.1016/j.ijpam.2019.12.003
 32. Davis RA. A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in human behavior*. 2001;17(2):187-95.
 33. Bisen SS, Deshpande YM. Understanding internet addiction: a comprehensive review. *Mental Health Review Journal*. 2018;23(3):165-184. doi: 10.1108/mhrj-07-2017-0023
 34. World Health Organization. (2015). *Public health implications of excessive use of the internet, computers, smartphones and similar electronic devices*: Meeting report, Main Meeting Hall, Foundation for Promotion of Cancer Research, National Cancer Research Centre, Tokyo, Japan, 27-29 August 2014.
 35. Bozkurt H, Coskun M, Ayaydin H, et al. Prevalence and patterns of psychiatric disorders in referred adolescents with Internet addiction. *Psychiatry and clinical neurosciences*. 2013;67(5):352-9. doi: 10.1111/pcn.12065
 36. Leménager T, Hoffmann S, Dieter J, et al. The links between healthy, problematic, and addicted Internet use regarding comorbidities and self-concept-related characteristics. *Journal of Behavioral Addictions*. 2018;7(1):31-43. doi: 10.1556/2006.7.2018.13
 37. McNicol ML, Thorsteinsson EB. Internet addiction, psychological distress, and coping responses among adolescents and adults. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2017;20(5):296-304. doi: 10.1089/cyber.2016.0669
 38. Kietglaiwansiri T, Chonchaiya W. Pattern of video game use in children with attention-deficit-hyperactivity disorder and typical development. *Pediatrics International*. 2018;60(6):523-8. doi: 10.1111/ped.13564
 39. Lee-Won RJ, Herzog L, Park SG. Hooked on Facebook: The role of social anxiety and need for social assurance in problematic use of Facebook. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2015;18(10):567-74. doi: 10.1089/cyber.2015.0002
 40. Fuchs M, Riedl D, Bock A, et al. Pathological internet use an important comorbidity in child and adolescent psychiatry: prevalence and correlation patterns in a naturalistic sample of adolescent inpatients. *Biomed research international*. 2018;1629147. doi: 10.1155/2018/1629147
 41. Yektaş Ç, Yüncü Z. Teknoloji bağımlılığı: Çocuk ve ergenlerde tedavi yaklaşımları ve önleyici yöntemler. Özçetin A, editör. 1. Baskı. *Türkiye Klinikleri*; 2021:58-62.
 42. Shapira NA, Goldsmith TD, Keck Jr PE, et al. Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of affective disorders*. 2000;57(1-3):267-72.
 43. Young K. Understanding online gaming addiction and treatment issues for adolescents. *The American journal of family therapy*. 2009;37(5):355-72.
 44. Öztürk Ö, Odabaşoğlu G, Eraslan D, et al. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*. 2007;8(1):36-41.
 45. Young KS. Treatment outcomes using CBT-IA with Internet-addicted patients. *Journal of behavioral addictions*. 2013;2(4):209-15. doi: 10.1556/jba.2.2013.4.3
 46. Wölling K, Beutel ME, Dreier M, et al. Treatment outcomes in patients with internet addiction: a clinical pilot study on the effects of a cognitive-behavioral therapy program. *BioMed Research International*. 2014.. doi: 10.1155/2014/425924
 47. Du Y-s, Jiang W, Vance A. Longer term effect of randomized, controlled group cognitive behavioural therapy for Internet addiction in adolescent students in Shanghai. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 2010;44(2):129-34. doi: 10.3109/00048670903282725
 48. Arısoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*. 2009;1(1):55-67.
 49. Shek DT, Tang VM, Lo C. Evaluation of an Internet addiction treatment program for Chinese adolescents in Hong Kong. *Adolescence*. 2009;44(174): 359–373.
 50. Bozkurt H. İnternet kötüye kullanımı olan çocuklarda psikiyatrik eş tanılar. İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi. 2011.
 51. Han DH, Lee YS, Na C, et al. The effect of methylphenidate on Internet video game play in children with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Comprehensive psychiatry*. 2009;50(3):251-6. doi: 10.1016/j.comppsy-ch.2008.08.011
 52. Bipeta R, Yerramilli SS, Karredla AR, et al. Diagnostic stability of Internet addiction in obsessive-compulsive disorder: Data from a naturalistic one-year treatment study. *Innovations in clinical neuroscience*. 2015;12(3-4):14.
 53. Rosenthal R, Taintor Z, Ries R, et al. *Microprocessor abuse and internet addiction*. The ASAM principles of addiction medicine. 2014:980-990.
 54. Ögel K. İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak: İş Bankası Kültür Yayınları; 2012.
 55. Gentile D. Pathological video-game use among youth ages 8 to 18: A national study. *Psychological science*. 2009;20(5):594-602.
 56. Anderson CA, Gentile DA, Buckley KE. *Violent video game effects on children and adolescents: Theory, research, and public policy*: Oxford University Press; 2007.
 57. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*, American Psychiatric Publishing, Washington, DC, 2013
 58. King DL, Delfabbro PH, Griffiths MD. Cognitive behavioral therapy for problematic video game players: Conceptual considerations and practice issues. *Journal of CyberTherapy & Rehabilitation (JCR)*. 2010;3(3).
 59. Ryan RM, Rigby CS, Przybylski A. The motivational pull of video games: A self-determination theory approach. *Motivation and emotion*. 2006;30(4):344-60.
 60. Griffiths MD, Davies MN. Videogame addiction: does it exist? 2005.
 61. Feng W, Ramo D, Chan S, et al. Internet gaming disorder: Trends in prevalence 1998–2016. *Addictive behaviors*. 2017;75:17. doi: 10.1016/j.addbeh.2017.06.010
 62. Király O, Nagygyörgy K, Griffiths MD, et al. Problematic online gaming. *Behavioral addictions: Elsevier*; 2014. p. 61-97.

63. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International journal of environmental research and public health*. 2011;8(9):3528-3552. doi: 10.3390/ijerph8093528
64. Rehbein F, Kühn S, Rumpf H-J, et al. Internet gaming disorder: A new behavioral addiction. *Behavioral addictions: DSM-5® and beyond*: Oxford University Press; 2016. p. 43-70.
65. Yu H, Cho J. Prevalence of internet gaming disorder among Korean adolescents and associations with non-psychotic psychological symptoms, and physical aggression. *American journal of health behavior*. 2016;40(6):705-716.
66. Fam JY. Prevalence of internet gaming disorder in adolescents: A meta-analysis across three decades. *Scandinavian journal of psychology*. 2018;59(5):524-531. doi: 10.1111/sjop.12459
67. Chia DX, Ng CW, Kandasami G, et al. Prevalence of internet addiction and gaming disorders in Southeast Asia: A meta-analysis. *International journal of environmental research and public health*. 2020;17(7):2582. doi: 10.3390/ijerph17072582
68. Saunders JB, Hao W, Long J, et al. Gaming disorder: Its delineation as an important condition for diagnosis, management, and prevention. *Journal of behavioral addictions*. 2017;6(3):271-279. doi: 10.1556/2006.6.2017.039
69. Irmak AY, Erdoğan S. Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2016;27(2):128-37. doi: 10.5080/u13407
70. King D, Delfabbro P. *Internet gaming disorder: Theory, assessment, treatment, and prevention*. Academic Press; 2018.
71. Kuss DJ, Griffiths MD. Online gaming addiction in children and adolescents: A review of empirical research. *Journal of behavioral addictions*. 2012;1(1):3-22.
72. Paulus FW, Ohmann S, Von Gontard A, et al. Internet gaming disorder in children and adolescents: a systematic review. *Developmental Medicine & Child Neurology*. 2018;60(7):645-59. doi: 10.1111/dmnc.13754
73. Eichenbaum A, Kattner F, Bradford D, et al. Role-playing and real-time strategy games associated with greater probability of Internet gaming disorder. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2015;18(8):480-5. doi: 10.1089/cyber.2015.0092
74. Snodgrass JG, Dengah HF, Lacy MG, et al. A formal anthropological view of motivation models of problematic MMO play: Achievement, social, and immersion factors in the context of culture. *Transcultural psychiatry*. 2013;50(2):235-62. doi: 10.1177/1363461513487666
75. Schneider LA, King DL, Delfabbro PH. Family factors in adolescent problematic Internet gaming: A systematic review. *Journal of behavioral addictions*. 2017;6(3):321-33.
76. González-Bueso V, Santamaría JJ, Fernández D, et al. Association between internet gaming disorder or pathological video-game use and comorbid psychopathology: a comprehensive review. *International journal of environmental research and public health*. 2018;15(4):668. doi: doi.org/10.3390/ijerph15040668
77. Wang HR, Cho H, Kim D-J. Prevalence and correlates of comorbid depression in a nonclinical online sample with DSM-5 internet gaming disorder. *Journal of affective disorders*. 2018;226:1-5. doi: 10.1016/j.jad.2017.08.005
78. Turel O, Bechara A. Little video-gaming in adolescents can be protective, but too much is associated with increased substance use. *Substance use & misuse*. 2019;54(3):384-95.
79. Hoff RA, Howell JC, Wampler J, et al. Differences in associations between problematic video-gaming, video-gaming duration, and weapon-related and physically violent behaviors in adolescents. *Journal of psychiatric research*. 2020;121:47-55.
80. Molde H, Holmøy B, Merkesdal AG, et al. Are video games a gateway to gambling? A longitudinal study based on a representative Norwegian sample. *Journal of gambling studies*. 2019;35(2):545-57. doi: 10.1007/s10899-018-9781-z
81. Topal M. İnternet oyunu oynama bozukluğu olan ergenlerde psikiyatrik eş hastalanım varlığı ve dürtüsellüğün incelenmesi (yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi). 2017.
82. Dong G, Lu Q, Zhou H, et al. Precursor or sequela: pathological disorders in people with Internet addiction disorder. *PloS one*. 2011;6(2):e14703.
83. Paik S-H, Cho H, Choi J-S, et al. Comprehensive Evaluation of Internet Gaming Disorder: Clinical and Neurobiological Assessments. *Journal of Korean Neuropsychiatric Association*. 2016;55(4):334-42. doi: 10.4306/jknpa.2016.55.4.334
84. Denizci Nazlıgül M, Baş S, Akyüz Z, et al. İnternette oyun oynama bozukluğu ve tedavi yaklaşımları: Sistemik bir gözden geçirme. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2018:13-35.
85. Zajac K, Ginley MK, Chang R, et al. Treatments for Internet gaming disorder and Internet addiction: A systematic review. *Psychology of Addictive Behaviors*. 2017;31(8):979.
86. Winkler A, Dörsing B, Rief W, et al. Treatment of internet addiction: a meta-analysis. *Clinical psychology review*. 2013;33(2):317-329. doi: 10.1016/j.cpr.2012.12.005
87. Han J, Seo Y, Hwang H, et al. Efficacy of cognitive behavioural therapy for internet gaming disorder. *Clinical psychology & psychotherapy*. 2020;27(2):203-213.
88. Park JH, Lee YS, Sohn JH, et al. Effectiveness of atomoxetine and methylphenidate for problematic online gaming in adolescents with attention deficit hyperactivity disorder. *Human Psychopharmacology: Clinical and Experimental*. 2016;31(6):427-32.
89. Song J, Park JH, Han DH, et al. Comparative study of the effects of bupropion and escitalopram on Internet gaming disorder. *Psychiatry and clinical neurosciences*. 2016;70(11):527-35. doi: 10.1111/pcn.12429